

Geliş Tarihi (Received): 20.03.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 26.07.2023

Araştırma Makalesi/Research Article

Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşirelerinin Demografik ve Mesleki Özelliklerinin Palyatif Bakım Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Determination of the Factors Affecting the Palliative Care Attitudes of Neonatal Intensive Care Nurses' Demographic and Professional Characteristics

Rabia Nur TEKİ¹

Bengü ÇETİNKAYA²

¹ Uzm. Hem., Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı, Denizli, Türkiye

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

Yazışmadan sorumlu yazar: Rabia Nur TEKİ; rnteki@gmail.com

Alıntı (Cite): Teki R.N, Çetinkaya B. Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşirelerinin Demografik ve Mesleki Özelliklerinin Palyatif Bakım Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. YBH dergisi. 2023;4(2):128-143

Özet:

Amaç: Çalışmanın amacı yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin demografik ve mesleki özelliklerinin palyatif bakım tutumlarına etkisinin belirlenmesidir.

Yöntem: Araştırma kesitsel ve ilişki arayıcı desende yürütülmüştür. Veriler “Demografik ve Mesleki Özellikler Bilgi Formu”, ve “Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (NIPCAS-TR)” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma Temmuz – Ağustos 2022 tarihlerinde yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğü G-Power istatistiksel güç analizi programı kullanılarak hesaplanmıştır. İstatistiksel güç analizi sonucunda araştırmaya dâhil edilen örnekleme alınacak katılımcı sayısı etki büyüklüğü 0,3 olarak alınmış ve çalışmanın %90’lık bir güce ulaşabileceği, dolayısıyla yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan 97 hemşireye ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Çalışmamız ise araştırmaya katılmayı kabul eden 110 hemşire ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %88.2’i kadındır. Katılımcıların yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışma yılı ortalamaları 6,4 olarak bulunmuştur. Katılımcıların %60’ı daha önce palyatif bakım ihtiyacı olan hastalarla çalışmadığını belirtirken, sadece %7.3’ü palyatif bakım ihtiyacı olan yenidoğanlarla çalıştığını belirtmiştir. Katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu, medeni durumu ile palyatif bakım tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmazken ($p>0,05$), palyatif bakım ile ilgili eğitim alma durumu ile palyatif bakım tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$).

Sonuç: Palyatif bakım ile ilgili eğitim alan yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin palyatif bakım tutumlarının daha iyi olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle palyatif bakım konusunun mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası eğitim programlarında detaylı olarak işlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Palyatif bakım; tutum; yoğun bakım üniteleri; yenidoğan hemşireliği.

Abstract:

Aim: The aim of the study is to determine the effects of demographic and professional characteristics of neonatal intensive care nurses on their palliative care attitudes.

Methods: A cross-sectional and relationship seeker study design was used. Data were collected using a "Demographic and Professional Characteristics Information Form" and the "Neonatal Palliative Care Attitude Scale (NIPCAS-TR)". The research was conducted in July - August 2022. The sample size was calculated using the G-Power statistical power analysis program. As a result of the statistical power analysis, the number of participants to be included in the study was found to have an effect size of 0.3 and it was determined that the study could reach a power of 90%, so 97 nurses working in the neonatal intensive care unit were needed. Our study was conducted with 110 nurses who agreed to participate in the study.

Results: 88.2% of the participants were female. The mean number of years of employment in the neonatal intensive care unit was found to be 6.51. While 60% of participants stated that they had not previously worked with patients that needed palliative care, only 7.3% reported that they worked with newborns in need of palliative care. While no significant relationship was found between participants' gender, education level, marital status, and palliative care attitude scores ($p>0.05$), a significant relationship was found between having received education on palliative care and palliative care attitude scores ($p<0.05$).

Conclusion: It was determined that neonatal intensive care nurses who had received education on palliative care had better palliative care attitudes. For this reason, it is recommended that the subject of palliative care be covered in detail in pre-graduate and post-graduate education programs.

Key Words: Palliative care; attitude; intensive care units; neonatal nursing.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) palyatif bakımı, yaşamı tehdit eden hastalıklar ile karşılaşan hasta ve ailelerinin fiziksel, psikolojik, sosyal veya spiritüel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik uygulamalar olarak tanımlamaktadır. ⁽¹⁾ Yenidoğan yaşamın ilk 28 gün ve altındaki bebektir. Yaşamın bu ilk 28 günü çocuğun ölme riskinin en yüksek olduğu dönemdir. ⁽²⁾ Yenidoğan yoğun bakım uygulamaları bu yüzden ilk olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Doğumdan hemen sonra ölebilecek prematüre veya hasta yenidoğanların tedavisi amacıyla kurulmuş olan yenidoğan yoğun bakım üniteleri sayesinde günümüzde bebek ölüm oranlarında önemli ölçüde azalma olduğu görülmektedir. ⁽³⁾ Yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde, tıbbi ve teknolojik gelişmeler sağ kalım oranlarını arttırmıştır ancak tüm bunlara rağmen Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl yaklaşık on dokuz bin yenidoğanın yaşamı sona ermektedir ⁽⁴⁾ Türkiye'de ise Sağlık Bakanlığı tarafından 2021 yılında yayınlanan rapora göre, yaklaşık 1000 canlı doğumda 9,1 bebek hayatını kaybetmektedir. Neonatal bebek ölüm hızı ise 1000 canlı doğumda 5,9'dur. ⁽⁵⁾ Yenidoğan ölümlerinin en büyük nedenleri olarak ise konjenital anomaliler, prematüre doğum, düşük doğum ağırlığı, gebelikte kadına ait komplikasyonlardan etkilenme ve yenidoğanın dolaşım sistemi bozuklukları olarak saptanmıştır. ⁽⁴⁾ Bu ölümlerin çoğu yoğun bakım ünitelerinde gerçekleştiği için palyatif bakım, yenidoğan yoğun bakım ünitelerinin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. ⁽⁶⁾

Yenidoğan palyatif bakım uygulamaları, yenidoğanın tanı almasından ölümüne kadar yenidoğan ve ailesinin acılarını en aza indiren bakım şekli olarak tanımlanmaktadır. Yenidoğan yoğun bakım hemşireleri bu süreç içerisinde semptom kontrolünde önemli roller üstlenen, ağrıyı kontrol etmek amacıyla tedavileri en ağrısız, en basit ve en etkili şekliyle uygulayan, solunum sıkıntılarına neden olabilecek faktörleri ortadan kaldırmak amacıyla yapılabilecek bakımı planlayan ve uygulayan, teknolojinin çok yoğun kullanıldığı yoğun bakım ünitelerinde

bebeğin ailesi ile arasında etkileşimi artırmak için gerekli önlemleri alan, eve taburculuk durumunda bebeğin tedavileri ve terminal dönem hakkında gerekli eğitimleri veren ve yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde gerçekleşen ölümlerde, ailelere bebekleri ile vedalaşabilmeleri için zaman tanıyan, aileler ile birebir etkileşim içinde olan sağlık profesyonelleridir. (7)

Ancak yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde çalışan sağlık profesyonelleri palyatif bakım vermeye ilişkin kolaylaştırıcı faktörler kadar engelleyici faktörlerin varlığını da bildirmektedir. Ebeveynlerin palyatif bakıma ilişkin bilgi eksiklikleri, hemşirelerin palyatif bakıma ilişkin eksikliklerini dile getirmekte yaşadıkları güçlükler, hemşirelerin terminal dönemdeki bebekleri hayatta tutmak amacıyla aşırı teknoloji kullanımını hafifletmeye yönelik faaliyetlerine ebeveyn muhalefeti, engelleyici faktörlere örnek olarak verilebilir. (8) Bunlara ek olarak ölüme karşı olumsuz tutuma sahip hemşirelerin palyatif bakım vermekte zorlandıkları (9), ölmekte olan hastaya bakım verirken iletişim güçlüğü, acıyı dindirememesi, hasta yakınlarının beklentilerini karşılamada güçlük yaşadıkları (10,11) ve bu hastalar ile birlikte olmaktan isteksizlik yaşadıkları saptanmıştır. (12)

Türkiye’de palyatif bakım hizmetleri 2015 yılında Yeni Palyatif Bakım Usül ve Esasları Hakkında Yönerge ile yürürlüğe girmiştir. Yönerge palyatif bakım merkezlerinin kurulması, fiziki şartları ve asgari donanım standartları, merkezlerde görevlendirilecek olan personel ve personelin asgari standartları, görev yetki ve sorumluluklarını kapsamaktadır. (13) Günümüzde ise palyatif bakım uygulamaları sağlık okullarında verilen eğitime ek olarak hizmet içi eğitim ve sertifikasyon programları ile hemşirelerimize ve diğer sağlık profesyonellerine kazandırılmaktadır.

Son yıllarda tedavilerin ve teknolojinin gelişmesine rağmen tüm yenidoğanlar hayatta kalmayı başaramamaktadır. Yenidoğan palyatif bakım ise yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde tedaviye

ek sürdürülmesi gereken sürecin, ayrılmaz bir unsuru haline gelmiştir. Hemşirelerin palyatif bakım tutumları üzerindeki etkilerin bilinmesi, uygulanan bakım kalitesini arttırmaya ve eksikliklerin giderilmesine yardımcı olabilir. Bu doğrultuda yürütülen bu çalışmada ise yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin demografik ve mesleki özelliklerinin, hemşirelerin palyatif bakım tutumu üzerine etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırmada kesitsel ve ilişki arayıcı desen kullanılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Temmuz-Ağustos 2022 tarihlerinde ülke genelinde çevrim içi platformlar aracılığıyla katılım sağlayan yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşireler ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmada örneklem büyüklüğü G-Power istatistiksel güç analizi programı kullanılarak hesaplanmıştır. İstatistiksel güç analizi sonucunda araştırmaya dâhil edilen örnekleme alınacak katılımcı sayısı etki büyüklüğü 0,3 olarak alınmış ⁽²⁰⁾ ve çalışmanın %90'lık bir güce ulaşabileceği, dolayısıyla yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan 97 hemşireye ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda ise Google forms soru formunu kullanarak katılım sağlayan ve gönüllü onam veren 110 yenidoğan yoğun bakım hemşiresi araştırmaya dahil edilmiştir. Dahil edilme ölçütleri; araştırmaya katılmayı kabul etmek ve yenidoğan yoğun bakım ünitesinde hemşire olarak çalışıyor olmaktır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında “Demografik ve Mesleki Özellikler Bilgi Formu”, ve “Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ)” kullanılmıştır.

Demografik ve Mesleki Özellikler Bilgi Formu

Bu formda araştırmacılar tarafından, literatür doğrultusunda hazırlanan yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşirelerin demografik ve mesleki özelliklerine yönelik 12 soru yer almaktadır. ^(14,15,16)

Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ)

Ölçek Kain, Gardner ve Yates tarafından yenidoğan hemşireliğinde palyatif bakım sağlanmanın önündeki engelleri ve kolaylaştırıcıları anlamak amacıyla tasarlanmıştır. ⁽⁸⁾ Ölçek yenidoğan yoğun bakımda çalışan ve palyatif bakım hizmeti verirken yaşanabilecek sorunları ve kolaylaştırıcıları değerlendiren 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en az 26 puan alınabilirken, en fazla 130 puan alınabilmektedir. Ölçeğin 3 alt boyutu vardır. Bu alt boyutlar sırasıyla organizasyon, kaynaklar ve klinisyen'dir. Ölçek 5'li likert sistemine göre puanlanmakta ve yüksek puanlar tüm alt ölçeklerde daha olumlu tutumu göstermektedir. Ölçeğin bir kesim noktası yoktur. Ölçeğin alt boyutlarda organizasyon, kaynak ve klinisyen alt boyutlarının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .692, .710, ve .680 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akay ve Özdemir tarafından 2021 yılında yapılmıştır. ⁽¹⁴⁾ Çalışmamızda ise organizasyon, kaynak ve klinik alt boyutlarının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .514, .685, .714 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Temmuz – Ağustos 2022 tarihlerinde google forms'da hazırlanan Demografik ve Mesleki Özellikler Bilgi Formu ve Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ)'nden oluşan soru formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmacılara Instagram uygulaması üzerinden, yenidoğan yoğun bakım ünite ve hemşirelerinin kişisel sayfalarında paylaşarak ulaşılmıştır. Veri toplama yaklaşık 10 dk sürmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Science) 25.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Normal dağılıma uygun ölçüm değerleri için parametrik test yöntemleri kullanılmış olup, normal dağılımı belirlemek için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Parametrik yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında Bağımsız örneklem t-test (Independent Sample-t), bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA) yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

E.228583 onay numarası ile, bu çalışma için Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onay alınmış ve çalışmaya dahil edilecek tüm katılımcılardan gönüllü onam alınmıştır. Çalışma ulusal araştırma komitesi etik standartları ve Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yürütülmüştür.

Bulgular

Katılımcıların büyük çoğunluğu kadın ve lisans mezunudur. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde ortalama çalışma süreleri 6.51 ± 7.1 yıl olarak saptanmıştır. Katılımcıların %48.2'si 3. ve 4. seviye yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde ve %58.2'si batı bölgelerinde çalışmaktadır. Katılımcıların palyatif bakıma ilişkin eğitim alma durumları incelendiğinde %56.4'ünün eğitim aldığı, büyük çoğunluğunun palyatif bakım eğitimini mesleki eğitim sırasında aldığı saptanmıştır. %30'u palyatif bakım vermek için bilgisinin yeterli olduğunu belirtirken, yenidoğanlara yönelik palyatif bakım hizmeti verenlerin oranı oldukça düşüktür (%7.3) (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik ve Mesleki Özelliklerinin Dağılımı (n = 110)

Değişkenler	n (%)	Ort ± SS, (min- maks)
Demografik Özellikler		
Cinsiyet		
Kadın	97 (88.2)	
Erkek	13 (11.8)	
Yaş		32.75±8.2, (20-50)
Eğitim Durumu		
Lise ve önlisans	10(9.1)	
Lisans	83(75.5)	
Lisansüstü	17(15.5)	
Medeni Durum		
Evli	68(61.8)	
Evli Değil	42(38.2)	
Çocuk		
Var	60(54.5)	
Yok	50(45.5)	
Mesleki Özellikler		
Ünitede Çalışma Süresi (yıl)		6,51±7.17(0.08-32.00)
YYBÜ Seviyesi		
1. Seviye	24(21.8)	
2. Seviye	33(30.0)	
3. ve 4. Seviye	53(48.2)	
Bölge		
Batı	64(58.2)	
Kuzey	10(9.1)	
Orta	25(22.7)	
Güney ve Doğu	11(10.0)	
Palyatif Bakıma İlişkin Eğitim Alma		
Eğitim Alan	62(56.4)	
Eğitim Almayan	48(43.6)	
*Palyatif Bakım Eğitiminin Türü		
Mesleki Eğitim Sırasında	29(46.8)	
Hizmet İçi Eğitim	18(29.0)	
Sertifika	15(24.2)	
Palyatif Bakım Bilgisinin Yeterliliği		
Bilgim yeterli	33(30.0)	
Bilgim yeterli değil	38(34.5)	
Emin değilim	39(35.5)	
Palyatif Bakım İhtiyacı Bulunan Hastaların Olduğu Bir Birimde Çalışma Deneyimi		
Yetişkin Palyatif Bakım Hizmeti	34(30.9)	
Çocuk Palyatif Bakım Hizmeti	2(1.8)	
Yenidoğan Palyatif Bakım Hizmeti	8(7.3)	
Palyatif Bakım Hizmeti Vermedim	66(60.0)	
Palyatif Bakım Verme Süresi (Yıl)		2,70±2.82(0.08-12.0)

* Palyatif bakıma ilişkin eğitim alan katılımcılar üzerinden (n=62) değerlendirilmiştir.

Katılımcıların palyatif bakıma ilişkin eğitim alma durumlarının palyatif bakım tutumları ilişkisi Tablo 2’de verilmiştir. Palyatif bakım tutumları ölçeğinin organizasyon alt boyutu ile eğitim alma durumu arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Eğitim alan grubun palyatif bakım tutumu daha olumludur. Ölçeğin kaynak ve klinik alt boyutları ile eğitim alma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 2. Katılımcıların Palyatif Bakıma İlişkin Eğitim Alma Durumları ve Palyatif Bakım Tutumları Arasındaki Farkın İncelenmesi (n=110)

Palyatif Bakıma İlişkin Eğitim Alma Durumu	Palyatif Bakım Tutumları Ölçeği		
	Organizasyon	Kaynak	Klinik
Eğitim Alan	18.96±2.76	15.58±3.94	7.29±1.50
Eğitim Almayan	17.16±3.13	15.22±3.46	7.04±1.67
t	3.19	0.48	0.81
p	0.002	0.16	0.75

Katılımcıların palyatif bakıma ilişkin aldıkları eğitimin türü ile palyatif bakım tutumları ile ilişkisi Tablo 3’te verilmiştir. Palyatif bakıma ilişkin eğitim türü ile palyatif bakım tutumları ölçeğinin organizasyon ve kaynak alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak için post hoc bonferroni testi kullanılmıştır. Organizasyon alt boyutunda gruplar arasındaki farklılık hizmet içi eğitim ve sertifika grubundan kaynaklanmıştır. Hizmet içi eğitim ve sertifika gruplarında palyatif bakım tutumu daha olumludur. Kaynak alt boyutunda gruplar arasındaki farklılık sertifika grubundan kaynaklanmaktadır. Sertifika grubunun palyatif bakım tutumu daha olumludur. Klinik alt boyutu ile eğitim türü arasındaki ilişki anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 3. Katılımcıların Palyatif Bakıma İlişkin Aldıkları Eğitimin Türü ve Palyatif Bakım Tutumları Arasındaki Farkın İncelenmesi (n=110)

Palyatif Bakıma İlişkin Eğitim Türü	Palyatif Bakım Tutumları Ölçeği		
	Organizasyon	Kaynak	Klinik
Mesleki Eğitim Sırasında	17.79±2.32	14.00±3.68	6.96±1.59
Hizmet İçi Eğitim	19.72±2.71	16.55±4.04	7.50±1.33
Sertifika	20.33±2.82	17.46±3.24	7.66±1.49
F	5.95	5.23	1.32
p	0.004	0.008	0.27

Araştırmaya katılan yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin palyatif bakım vermeye ilişkin bilgilerini yeterli bulma durumu ile palyatif bakım tutumları ölçeği arasındaki ilişki Tablo 4'te incelenmiştir. Organizasyon ve kaynak alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak için post hoc bonferroni testi kullanılmıştır. Organizasyon alt boyutunda gruplar arasındaki farklılık hayır ve emin değilim cevabını veren gruplarından kaynaklanmıştır. Hayır ve emin değilim cevabını veren grupların palyatif bakım tutumu puanları daha düşüktür. Evet cevabını veren grubun palyatif bakım tutumu daha olumludur. Kaynak alt boyutunda anlamlılık hayır cevabını veren gruptan kaynaklanmıştır. Hayır cevabını veren grubun puan ortalaması daha düşük bulunmuştur. Klinik alt boyutu ile palyatif bakım vermeye ilişkin bilgileri yeterli bulma durumu arasındaki ilişki anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Palyatif Bakım Vermeye İlişkin Bilgilerini Yeterli Bulma Durumu ve Palyatif Bakım Tutumları Arasındaki Farkın İncelenmesi (n=110)

Palyatif Bakım Vermeye İlişkin Bilgilerini Yeterli Bulma Durumu	Palyatif Bakım Tutumları Ölçeği		
	Organizasyon	Kaynak	Klinik
Yeterli Buluyorum	19.93±2.81	17.39±3.88	7.57±1.78
Yetersiz Buluyorum	16.94±2.70	13.73±3.18	6.94±1.41
Emin Değilim	17.89±2.93	15.4±3.33	7.07±1.52
F	10.24	9.86	1.54
p	0.000	0.000	0.21

Katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu, yaşı, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, çalışılan yenidoğan yoğun bakım ünitesinin seviyesi, çalışılan coğrafi bölge, daha önce palyatif bakım ihtiyacı olan hastaların bulunduğu birimde görev alma durumları ile palyatif bakım tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tartışma

Çalışmamızda hemşirelerin %30'u palyatif bakım vermek için bilgisinin yeterli olduğunu belirtirken, yenidoğanlara yönelik palyatif bakım hizmeti verenlerin oranı oldukça düşüktür

(%7.3) (Tablo 1). Tayvan’da yapılan bir çalışma da yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin %60’ının palyatif bakıma ilişkin iletişim kurma ve ebeveynleri destekleme konusunda kendilerine yardımcı olacak bir eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. ⁽¹⁷⁾ Ancak palyatif bakım vermeye ilişkin hemşireler arasında fırsat eşitliği olmadığı, deneyimsiz hemşirelere palyatif bakıma ihtiyacı olan bebek bakmaya fırsat verilmediği, yeni personellere palyatif bakıma ilişkin hizmet içi eğitim verilmediği, daha deneyimli hemşirelerin palyatif bakıma yönlendirildiği saptanmıştır. ⁽¹⁸⁾ Palyatif bakıma yönelik eğitim arttıkça hemşirelerin bilgisi de artmıştır. Bizim ülkemizde oranın düşük olmasının nedeninin ise mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim eksikliği nedeniyle olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcıların palyatif bakıma ilişkin eğitim alma durumlarının, palyatif bakım tutumunu etkilediği saptanmıştır. Eğitim alan grubun palyatif bakım puanı daha yüksektir (Tablo 2). Cerratti vd (2020) tarafından yapılan çalışmada yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşireler hemşirelik okullarında aldıkları eğitimde, palyatif bakım konusunun eğitim içeriğindeki yerinin öneminden bahsetmişler ve palyatif bakımın yenidoğan yoğun bakımlarda tedavi edici bakımın önemli bir unsuru olduğunu belirtmişlerdir. ⁽¹⁵⁾ Hemşireler, sağlık bakım profesyonelleri için yenidoğan palyatif bakıma ilişkin hizmet içi eğitimin gerekliliği ve öneminin farkında olmalarına rağmen, eğitim ihtiyacının giderilmemesi literatürde yaygın bir boşluk olarak görülmektedir. Resmi olmayan yollarla yaşam sonu bakımını kendi kendine öğrenen hemşireler, resmi bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. ⁽¹⁷⁾

Çalışmamızda hemşirelerin palyatif bakım konusunda aldıkları eğitimin türü palyatif bakım tutumunu etkilemektedir. Sertifika ve hizmet içi eğitim alan grubun palyatif bakım puanı daha yüksektir (Tablo 3). Yapılan bir çalışma incelendiğinde hemşirelik okullarında verilen eğitime ek olarak yenidoğan yoğun bakımda çalışırken, kişisel deneyimler yolu ile eğitim almış olan hemşirelerin palyatif bakım tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Yenidoğan yoğun

bakımda çalışan hemşireler tarafından terminal döneme ilişkin eğitime duyulan ihtiyacın gerekliliğini de belirtmişlerdir. ⁽¹⁵⁾

Çalışmamızda yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin palyatif bakım vermeye ilişkin bilgilerini yeterli bulma durumu palyatif bakım tutumunu etkilemiştir. Palyatif bakım verme konusunda bilgisini yeterli bulmayan hemşirelerin ölçek puanları daha düşüktür (Tablo 4). Yapılan bir çalışmada daha düşük eğitim seviyesine sahip, palyatif bakım ile ilgili herhangi bir eğitim almayan ya da hemşirelik bilgisinin yetersiz olduğunu düşünen hemşireler, palyatif bakım vermeye ilişkin engelle karşılaştıklarını ve daha olumsuz tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

⁽¹⁹⁾ Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışmada ise öğrencilerin ağrı yönetimi, manevi destek gibi konularda bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Öğrencilerden bilgi düzeyi yüksek olanların, yaşam sonu bakımı vermeye karşı daha hoşgörülü oldukları düşünülmektedir.

⁽¹⁶⁾ Bilgi düzeyini daha yeterli bulan hemşirelerin palyatif bakım verme konusunda daha istekli oldukları, yetersiz bulan hemşirelerin ise palyatif bakım vermeye ilişkin daha isteksiz olduğu sonucu çalışmamız ile uyumlu sonuç göstermektedir.

Çalışmamızda katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu, yaşı, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, çalışılan yenidoğan yoğun bakım ünitesinin seviyesi, çalışılan coğrafi bölge, daha önce palyatif bakım ihtiyacı olan hastaların bulunduğu birimde görev alma durumlarının palyatif bakım tutumunu etkilemediği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde palyatif bakım tutumunu cinsiyet, eğitim durumu, yenidoğan yoğun bakımda çalışma süresinin etkilememesi ⁽¹⁵⁾, yine yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşirelerin medeni durumları, eğitim durumları ve yaşlarının palyatif bakım tutumlarını etkilememiş ⁽⁹⁾ olması çalışmamız ile uyumlu sonuç göstermektedir. Ancak Forouzi vd (2017) çalışmalarında genç yaştaki yenidoğan hemşirelerinin daha olumsuz palyatif bakım tutumu sergilediği ⁽⁵⁾ bulunurken, Chen vd (2013) çalışmalarında ise daha uzun iş deneyimi olan hemşirelerin, daha az iş deneyimi olan hemşirelere göre palyatif bakıma daha fazla önem verdikleri saptanmıştır. ⁽¹⁷⁾

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Araştırma verileri Google forms üzerinden hazırlanan anket soru formu üzerinden toplanmıştır. Bu nedenle yenidoğan yoğun bakım hemşireleri ilgi ve duygu durumlarını net olarak ifade edememişlerdir. Bu çalışmamızın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma sonuçları eğitimin palyatif bakım tutumunu etkilediğini göstermektedir. Hemşirelik eğitimi sırasında, hizmet içi eğitim ya da sertifika programı kapsamında eğitim alan hemşirelerin palyatif bakım tutumu daha olumludur. Çalışmamızın bir diğer sonucuna göre, palyatif bakım kapsamında alınan eğitimin türü palyatif bakım tutumunu etkilemektedir. Hizmet içi eğitim ve sertifika gruplarında palyatif bakım tutumunun daha olumlu olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin palyatif bakım vermeye ilişkin bilgilerini yeterli bulma durumu palyatif bakım tutumunu etkilemiştir. Palyatif bakım konusunda kendini yeterli olarak değerlendiren hemşirelerin palyatif bakım tutumu daha olumludur. Çalışma sonuçlarımız incelendiğinde hemşirelerin cinsiyeti, eğitim durumu, yaşı, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, çalışılan yenidoğan yoğun bakım ünitesinin seviyesi, çalışılan coğrafi bölge, daha önce palyatif bakım ihtiyacı olan hastaların bulunduğu birimde görev alma durumlarının palyatif bakım tutumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonuçları eğitimin palyatif bakım tutumu üzerindeki olumlu etkisinin önemini ortaya çıkarmıştır. Günümüzde tıbbi ve teknolojik gelişmeler palyatif bakıma ihtiyacı olan yenidoğanlar için de yaşam süresini uzatmıştır. Bu nedenle hemşirelerin palyatif bakım konusunda donanımlı olmaları yenidoğan ve ailesinin yaşam kalitesini doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle palyatif bakım konusunun mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası eğitim programlarında detaylı olarak işlenmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı: Bu araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir kurum ve kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları: Bu araştırmanın tasarımında, verilerin toplanmasında, verilerin analizinde, verilerin yorumlanmasında, literatür taramasında, şekil ve tabloların oluşturulmasında, makalenin yazılması ve makaleye son şeklinin verilmesinde ve başvuru öncesinde son kontrol RNT ve BÇ tarafından yapılmıştır.

Kaynaklar

1. World Health Organization Palliative Care. Access: 11.09.22. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care>
2. Web_2. World Health Organization Newborn Health. Access: 09.03.23. Available from: <https://www.who.int/westernpacific/health-topics/newborn-health>
3. Forouzi MA, Banazadeh M, Ahmadi JS, Razban F. Barriers of Palliative Care in Neonatal Intensive Care Units. *Am J Hosp Palliat Care*. 2017; 34 (3): 205-211. doi: 10.1177/1049909115616597.
4. Kilcullen M, Ireland S. Palliative care in the neonatal unit: neonatal nursing staff perceptions of facilitators and barriers in a regional tertiary nursery. *BMC Palliat Care*. 2017, 16(1): 32. doi: 10.1186/s12904-017-0202-3.
5. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021 Haber Bülteni. 2022. Available from: <https://sbsgm.saglik.gov.tr/Eklenti/44131/0/saglik-istatistikleri-yilligi-2021-haber-bultenipdf.pdf>
6. Ullrich C, Duncan J, Joselow M, Wolfe J. “Pediatrik Palyatif Bakım”, Nelson Pediatri, Cilt 1, Eds. Akçay T, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2015, s. 148-159.

7. T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Palyatif bakım hizmetlerinin uygulama usul ve esasları hakkında yönerge. 07.07.2015.
8. İnci F, Öz F. Palyatif Bakım ve Ölüm Kaygısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2012; 4(2): 178-187. doi:10.5455/cap.20120411
9. Martin JA, Kochanek KD, Strobino DM, Guyer B, MacDorman MF. Annual summary of vital statistics-2003. *Pediatrics*. 2005; 115(3): 34-619. doi: 10.1542/peds.2004-2695.
10. Ünal S, Zenciroğlu A. Yenidoğanlarda Palyatif Bakım. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 2015; 10(2): 149-155. doi: 10.12956/tjpd.2016.216
11. Üzen Cura Ş, Ateş E. Palyatif Bakım Kliniğinde Çalışan Hemşirelerin Ölmekte Olan Hastaya Bakım Vermede Yaşadıkları Zorluklar. *JAREN*. 2020; 6(3): 90-483. doi:10.5222/jaren.2020.43760
12. Gluck L. Neonatal intensive care a history of excellence-A Symposium Commemorating Child Health Day. NIH Publication 1992, 92: 2786.
13. Sülün AA, Yayan EH, Yıldırım M. Yenidoğan Hemşirelerinin Ölümüne Karşı Tutumlarının Palyatif Bakıma Etkisi. *J Pediatr Emerg Intensive Care Med* 2021, 8: 8-151. doi: 10.4274/cayd.galenos.2021.75436
14. Akay G, Özdemir AA. Validity and Reliability of the Neonatal Palliative Care Attitude Scale in Turkey. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2021; 29(2): 212-220. doi: 10.5152/FNJN.2021.20041
15. Aykanat Girgin B, Gözen D, Aktaş D, Ergün K. Attitudes Toward Neonatal Palliative Care Among Turkish Nurses and Physicians. doi: 10.1097/NJH.0000000000000875
16. Chen CH, Huang LC, Liu HL, Lee HY, Wu SY, Chang YC, Peng NH. To explore the neonatal nurses' beliefs and attitudes towards caring for dying neonates in Taiwan. *Matern Child Health J*. 2013; 17(10): 801-1793. doi: 10.1007/s10995-012-1199-0.

17. Cerratti F, Tomietto M, Pelle CD, Kain V, Giovanni PD, Rasero L, Cicolini G. Italian Nurses' Attitudes Towards Neonatal Palliative Care: A Cross-Sectional Survey. *Journal of Nursing Scholarship*. 2020; 1-10. doi: 10.1111/jnu.12600
18. Kain V, Gardner G, Yates P. Neonatal palliative care attitude scale: Development of an instrument to measure the barriers to and facilitators of palliative care in neonatal nursing. *Pediatrics*. 2009; 123(2): 207-213. doi: 10.1542/peds.2008-2774.
19. Dimoula M, Kotronoulas G, Katsaragakis S, Christou M, Sgourou S, Patiraki E. Undergraduate nursing students' knowledge about palliative care and attitudes towards end-of-life care: A three-cohort, cross-sectional survey. *Nurse Educ Today*. 2019; 74: 7-14. doi: 10.1016/j.nedt.2018.11.025.
20. Cohen J. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. 2th ed. Lawrence Erlbaum Associates, 1988. p. 55.